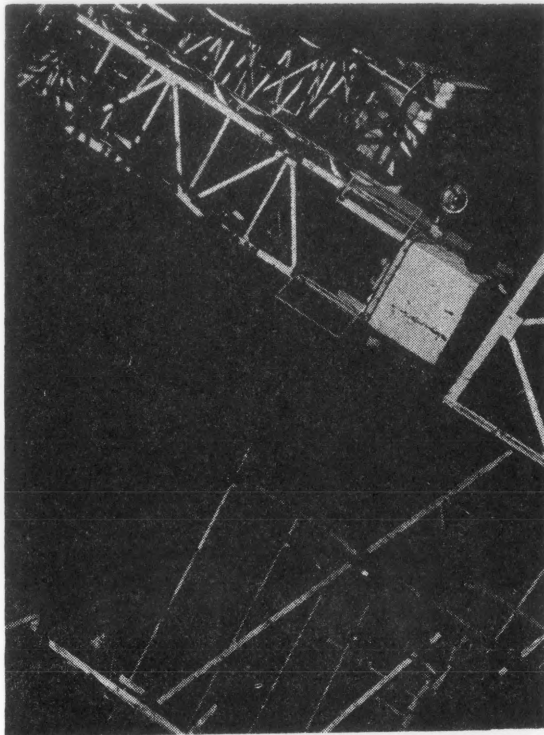

Pavle GAŽI

pred novu etapu razvoja podravine

1. *UVOD* — Možda i nije suviše relevantan podatak o privrednim prilikama nekoga kraja, ali pokazatelj s koliko knjiga raspolažemo u javnim knjižnicama ipak dokumentira o stanju duha i određenih odnosa. Dakle, prošle godine je zainteresiranim čitaocima na području općine Koprivnica stajalo na raspolaganju 19073 knjiga, u općini Đurđevac 4565, te u općini Ludbreg 3353 knjige. Ili prevedeno na indikativniji rječnik: u koprivničkoj općini dolazi na jednu knjigu (u javnoj uporabi) nešto više od tri stanovnika, u đurđevačkoj čak više od deset, a u ludbreškoj sedam žitelja. Istovremeno u SR Hrvatskoj sve se uspješnije približavamo »kulturnom snu« od jedne knjige u knjižnicama po stanovniku.

Naravno, podaci o ovim knjižnim (ne)prilikama, nisu ovdje navedeni zato da umanje ogromne uspjehe ostvarene u našem kraju u tri desetljeća socijalističke izgradnje, već da budu jedan od mogućih indikatora kako još uvijek nismo ostvarili ono što možemo. Taj podatak (i njemu slični) nije izabran slučajno kao uvod u jednu privrednu analizu razvojnih mogućnosti Podravine, prije svega da nas odmah u začetku »stavi na zemlju« i uputi na težinu zadataka koji dolaze.

Činjenica je da se privredni razvoj Podravine, a osobito koprivničke općine, odvijao u tri poslijeratna desetljeća po srazmjerno zakonitim dijalektičkim putovima društveno-ekonomskih odnosa u pojedinim razdobljima socijalističke izgradnje u nas. Naime, u tom razdoblju mogu se utvrditi određena indikativna razvojna razdoblja, u kojima je u Podravini do prijelomnih promjena došlo nakon sve izraženijih suprotnosti i pritisaka radnih ljudi da se ne mire s postojećim stanjem. Određene devijantne tendencije u privrednom razvoju, pa i društveno-ekonomskim odnosima bi se predugo ustalile, dolazilo je i do određenih zastoja, ali je nepomirljivost radnih ljudi s takvim stanjem utjecala da se pokrenu i ubrzaju stvaralački napori i dođe do novih kvalitativnih promjena.

Zanimljivo je navesti da bi se faze privrednog razvoja našeg kraja (naročito koprivničke općine) mogle pratiti upravo po dekadama. Prvo desetljeće (1945. do 1955.) karakterizira srazmjerno polagan ekonomski napredak, što je donekle i logična posljedica rata. Osnovna poanta tada je bila poklonjena obnovi, zatim proizvodnji hrane na selu (doduše, kroz neuspjele pokušaje kolektivizacije) i rješavanju nekih pitanja infrastrukture. Osjećala se određena nesigurnost i neiskustvo u traženjima najboljeg puta privrednog razvoja, dok se istovremeno investiralo srazmjerno vrlo malo (čemu je pridonio i naš granični položaj u vrijeme Informbiroa). Takvo se

stanje moralo izmijeniti, trebalo je doći do punije afirmacije razvojnih mogućnosti Podravine i njezinih kadrova, pa drugo desetljeće (1955. do 1965) nosi upravo takve karakteristike. Dolazi do povremenih kriza, stara shvaćanja o Podravini, kao isključivo poljoprivrednom kraju pucaju, a radni ljudi predvođeni stručnjacima počinju diktirati srazmjerno brzi privredni napredak (»Podravka«, »Bilo-Kalnik«, industrijski pogoni u Đurđevcu i Ludbregu).

Treća dekada (1965. do 1975.) pokazala je da nema snažnijeg i stabilnijeg privrednog i društvenog rasta bez usporednog rješavanja i drugih životnih potreba građana. Zato uz nastojanja na privrednom planu (gdje je osobito došlo do burnog razvoja prehranbene, drvne, ambalažne i druge prerađivačke industrije, kao i do integracijskih povezivanja i pune afirmacije samoupravljanja i stručnih kadrova), ostvaruju se i neke ključne zamisli na komunalnim i društvenim zadacima (prometnice, gradske komunalije, škole, stanovi, ugostiteljski objekti, trgovine itd.). Upravo razvijanje tercijarnih i kvartarnih djelatnosti, kao i valorizacija kreativnog i društvenog potencijala Podravine, bila je snaga koja je potakla i neobično svestrano izraženo opredjeljenje naših radnih ljudi da i datatnim oblicima davanja pomognu i razgranaju započete procese (samodoprinosi, zajmovi, radne akcije i drugi oblici djelovanja kroz mjesne zajednice i društveno-političke organizacije).

Nema sumnje da smo u dosadašnja tri desetljeća ostvarili zaista vrijedne rezultate i da na postignutom možemo biti ponosni. Tako danas Podravina raspolaže s vrlo solidnom polaznom osnovicom za ostvarivanje niza ostalih značajnih zadataka. Mnoge proturječnosti našeg srazmjerno burnog razvoja pokazale su istodobno i niz određenih slabosti, koje se ogledaju, prije svega, u još uvijek uskom i jednostranom ekonomskom razvoju prerađivačke industrije i društvene poljoprivrede, a relativnog zaostajanja ostalih grana (sa, možda, izuzetkom Ludbrega). Desetljeće koje je pred nama bit će stoga razdoblje prvenstvene borbe za ostvarivanje kvalitativnog (a ne samo kvantitativnog) napretka na svim poljima. Naravno, ponajprije tu su zadaci u privrednoj sferi (naročito razvijanje »male privrede« i individualnog sektora poljoprivrede), ali također ostaju i vrlo važni zadaci i potezi u infrastrukturi (zdravstvo i drugo), kao i na razvijanju intezivnijeg i kvalitetno višeg društvenog i kulturnog života građana.

Na kraju ovog uvodnog razmišljanja valja naglasiti da je ovaj napis tek jedno od gledanja na razvojne mogućnosti Podravine. Kao što se to vidi iz popisa izvora i literature na

kraju ovoga rada, korišteni podaci imaju svoje izvorište u adekvatnim službama triju podravskih općina, te pripadajućih regija i SR Hrvatskoj. Očito je da u ovako kratkom radu nije bilo moguće obuhvatiti sve relevantne činjenice o razvojnim mogućnostima našeg kraja, a o problemu vrijednosnog sravnjivanja podataka zbog inflatornih kretanja — da se i ne govori. To su sve problemi s kojima treba računati, a tu svakako leži i mogući prigovori zaključcima koji se iz takvih podataka izvode. Kao i svaki drugi, tako i ovaj pogled na razvojne mogućnosti Podravine valja uzeti kritički.

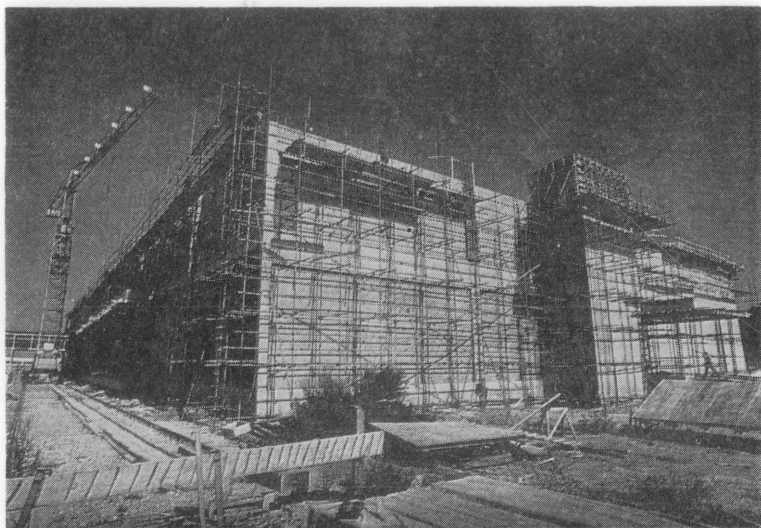
2. KADROVI NOSIOCI RAZVOJA — Dosadašnja iskustva govore da vođenje valjane kadrovske politike predstavlja jedan od temelja privrednog i općeg napretka. U Podravini, iako ne naravno svuda, to se cjelovitije shvaća tek u novije vrijeme. U kompleksu kadrovskih problema osobito je značajna valorizacija stručnih kadrova, to jest pružanje šanse domaćim stručnim radnicima da njihove sposobnosti dođu do izražaja. Tu komponentu u dobrom dijelu našeg socijalističkog razvoja Podravine nismo dovoljno gajili, što bi u budućće trebalo ispraviti.

Ako analiziramo zaposlenost u Podravini 1970., 1975 i plan za 1980. godinu, onda dolazimo do zaključka da u ovom bitnom poka-

zatelju zaostajemo iza republičkih prosjeka. To se i moglo očekivati, jer mi smo kraj s vrlo jakim individualnom poljoprivrednom komponentom, a i razvoj industrijskih i drugih djelatnosti je u većem dijelu Podravine bio vrlo polagan. Međutim, ovakva struktura krije u sebi i izrazito velike probleme, jer mehanizirana poljoprivreda oslobađa danomice sve više radnih ruku sa sela i vrši pritisak na zapošljavanje u sekundarnim i tercijarnim zanimanjima.

Usprkos tomu podravske općine nisu u proteklom petogodišnjem razdoblju uspjele smanjiti zaostajanje u zaposlenosti za republičkim prosjekom. To osobito vrijedi za općinu Đurđevac, gdje je 1975. god. bilo tek 8,4 posto zaposlenog stanovništva (Koprivnica 17,9 posto, Ludbreg 14,8 i SRH 25,7 posto. — Vidi usporednu tabelu 1.) Po svemu sudeći, ovakve razlike će se u tekućem petogodišnjem razdoblju ponešto i produbiti, jer je

Veliko gradilište buduće hladnjače i pogona prerade mesa u Koprivnici

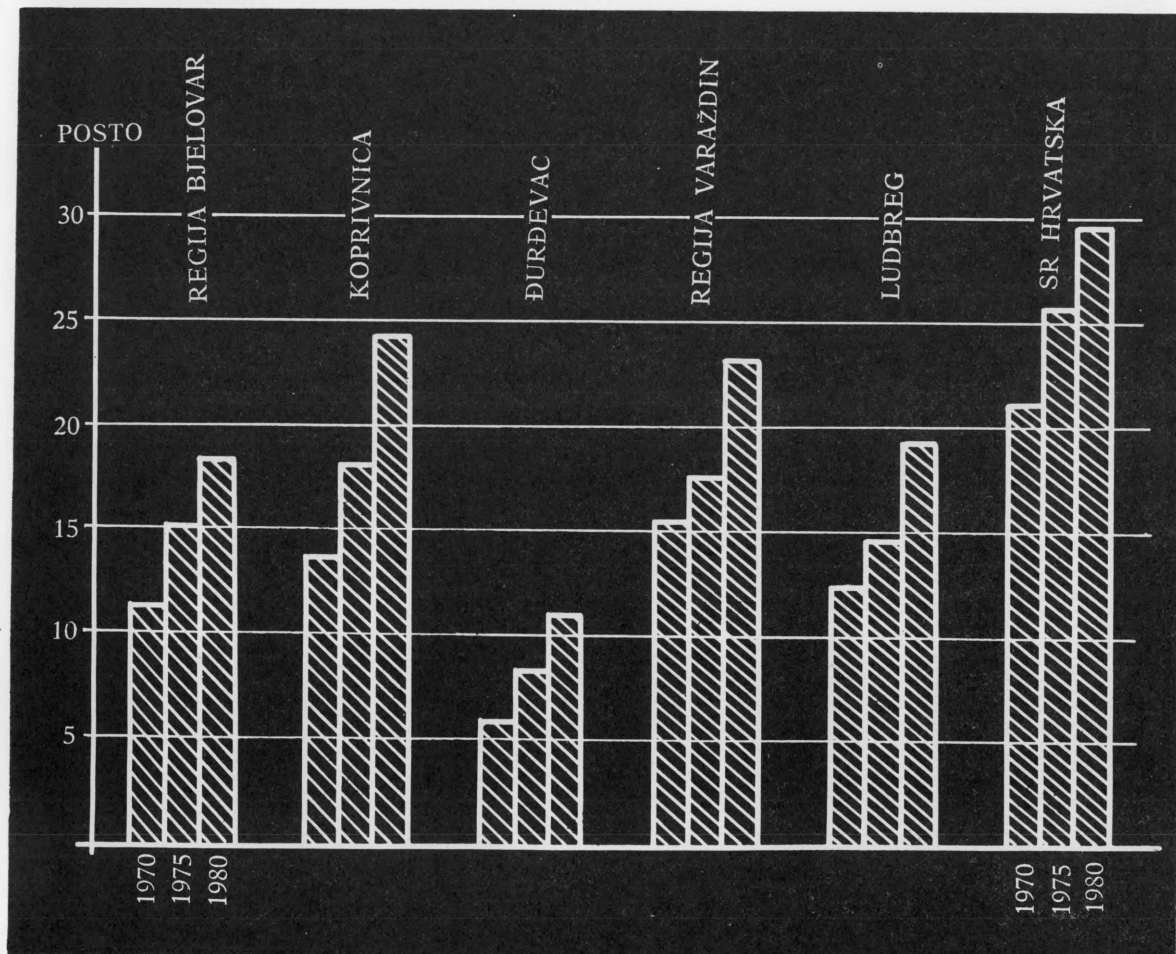
	Regija Bj.		Koprivnica		Đurđevac		Regija Vržd.		Ludbreg		SR Hrvatska	
	Broj	Posto	Broj	Posto	Broj	Posto	Broj	Posto	Broj	Posto	Broj	Posto
Zaposlenih 1970.	46747	11,9	8501	13,9	2853	6,0	45286	15,1	2871	12,9	943200	21,1
Zaposlenih 1975.	58495	15,0	11012	17,9	3993	8,4	57948	17,3	3320	14,8	1132000	25,7
Zaposlenih 1980.	63447	18,1	14965	24,4	5468	11,4	69254	23,1	4260	19,0	1305500	29,4

1. Kretanje broja zaposlenih u društvenom sektoru 1970. i 1975. i plan 1980. godine, te udjel (posto) od ukupnog broja stanovnika (broj stanovnika na bazi popisa 1971. god.)

	Reg. Bj.	Koprivnica	Đurđevac	Reg. Vž.	Ludbreg	SR Hrvat.
Posto od zaposlenih u društ. sekt. doma	37,8	26,8	56,4	43,1	43,8	27,9

2. Broj zaposlenih u inozemstvu 1974. god.

Postotak zaposlenih u društvenom sektoru u odnosu na ukupan broj stanovnika 1975. godine

već u planu zacrtana stopa rasta koja ne obećava dostizanje republičkog prosjeka zaposlenosti. Godine 1980. nešto bolja situacija bit će, izgleda, jedino u općini Koprivnica, koja bi se donekle trebala približiti prosjeku SR Hrvatske, dok će zaostajanje Ludbrega i osobito Đurđevca biti tako još izrazitije. Ipak, pri razmatranju ovih pokazatelja valja naglasiti izuzetno velike rezultate u povećanju zaposlenosti koji su u prošlom desetljeću ostvareni u općini Ludberg, čemu je bez sumnje pridonijelo i zrelo korištenje sredstava dobijenih iz fonda za nerazvijene (1971. do 1975. godine).

S tim u vezi nalazi se i prelijevanje najproduktivnije radne snage na privremeni rad u inozemstvu. U odnosu broja »inozemaca« prema broju zaposlenih u cjelokupnom društvenom sektoru kod kuće, koprivnička općina nalazila se 1975. god. negdje na republičkom prosjeku (svaki četvrti nalazi se na radu u inozemstvu u odnosu na broj zaposlenih

kod kuće), a Đurđevac i Ludberg imaju znatno nepovoljnije pokazatelje (čak svaki drugi). No, istini za volju, kod ovih dvaju općina to nije rezultat izuzetno velikog broja »inozemaca« (što je slučaj, recimo, s Međimurjem), već malog broja zaposlenih kod kuće. (Vidi tabelu 2.).

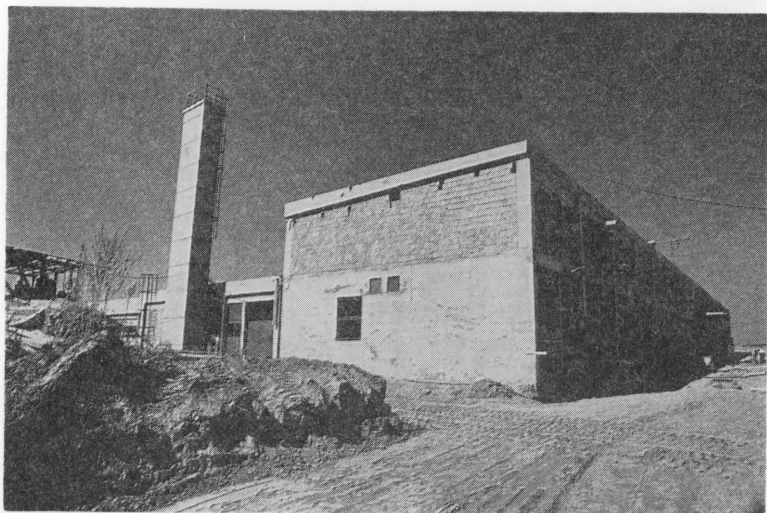
Ulaženje u analizu zaposlenih u društvenom sektoru otkriva nove probleme neravnomjernog privrednog i društvenog razvoja. Izuzetno velik postotak broja zaposlenih u industriji (Koprivnica 1975. god. 44 posto od ukupnog broja zaposlenih u društvenom sektoru, a Ludberg još i više), govori ne o nekakvoj izuzetnoj razvijenosti te osnovne privredne grane, već o nerazvijenosti ostalih djelatnosti. Prije svega uočljiv je srazmjerno mali broj zaposlenih u uslugama i drugim oblicima takozvanih neprivrednih djelatnosti (vidi tabelu 3.) — taj postotak jeste, doduše, nešto viši u đurđevačkoj općini, ali on je rezultat nerazvijenosti industrije.

	Regija Bjelov.			Koprivnica			Đurđevac			Regija Varaždin			Ludberg			SR Hrvatska		
	1975	1980	1970	1975	1980	1970	1975	1980	1970	1975	1980	1970	1975	1980	1975	1975	1980	
Industrija	36,1	43,8	42,3	44,0	50,2	28,5	32,5	42,4	58,2	44,7	47,3	55,0	56,3	63,8	37,6	38,1	37,9	
Poljoprivreda	8,1	8,4	5,2	3,2	4,5	18,6	14,4	14,6	6,5	4,4	5,1	12,4	10,0	8,5	5,5	5,1	4,6	
Šumarstvo	3,8	3,6	3,5	2,4	1,7	11,7	7,8	5,9	0,8	0,6	0,5	2,2	2,1	1,6	1,8	1,4	1,3	
Građevinarstvo	4,4	5,2	7,6	8,1	6,5	—	—	—	8,8	7,3	7,1	—	—	—	8,7	8,5	8,4	
Promet	5,0	5,3	9,9	9,6	7,2	4,5	3,6	2,7	6,3	7,4	6,9	2,6	2,1	1,8	8,9	8,4	8,2	
Trgov. i ugost.	10,2	11,2	6,9	9,5	8,7	11,0	10,8	9,2	10,7	11,0	10,0	6,4	8,5	5,6	13,1	14,6	15,8	
Zanatstvo	1,7	2,0	5,0	4,8	4,9	1,6	0,9	0,7	6,8	8,9	8,3	7,8	7,2	5,8	6,0	4,7	4,7	
Ostalo	12,8	3,2	3,4	2,8	2,4	3,0	8,5	7,4	1,9	1,4	1,3	—	—	—	2,8	2,9	2,9	
Privreda	81,1	82,7	83,8	84,4	86,2	78,9	78,5	83,0	84,1	85,7	86,5	86,4	86,2	87,1	84,2	83,7	83,8	
Neprivreda	17,9	17,3	16,2	15,6	13,8	21,1	21,5	17,0	15,9	14,3	13,5	13,6	13,8	12,9	15,8	16,3	16,2	

3. Struktura zaposlenosti u društvenom sektoru 1970. i 1975. i plan za 1980. godinu (»ostalo« se uglavnom odnosi na komunalnu djelatnost).

Već po ovoj strukturi zaposlenosti u društvenom sektoru opažamo da je Podravini u idućem razdoblju neminovan brži razvoj tercijarnih i kvartarnih zanimanja, jer one dosad očito nisu pratile razvoje primarnih i naročito sekundarnih djelatnosti (što, naravno, opet najviše vrijedi upravo za koprivničku općinu). Stoga i nije čudno što danas poprilično zaostajemo u strukturi zaposlenosti za republičkim prosjekom u trgovini, ugostiteljstvu, zanatstvu, komunalnoj djelatnosti i sličnim djelatnostima (naročito općina Đurđevac). Tendencija povećanja broja zaposlenih u tercijarnim i kvartarnim zanimanjima baš se ne vidi iz plana razvoja do 1980. god., što je pomalo nerazumljivo i u čemu će vrijeme najvjerojatnije demantirati planere. Naravno, istovremeno valja očekivati i porast postotka zaposlenosti u industriji i primarnim djelatnostima, što će biti logičan slijed dosadašnjeg razvoja.

Kvalitativna analiza kadrova zaposlenih u tri podravske općine upućuje uglavnom na dva zaključka: još uvijek imamo neočekivano velik broj stanovništva bez ikakve školske spreme (čak i mnogo nepismenih) i samo sa četiri razreda osnovne škole, te i one kadrove koji su školovani nismo dovoljno valorizirali u vlastitom kraju (osobito vrijedi za đurđevačku općinu). Dakle, s jedne strane nam je gotovo svaki šesti stanovnik bez ikakve školske spreme (od toga u tri podravske općine ima još uvijek od šest tisuća nepismenih!), a one mnogobrojne kadrove koje smo uspjeli školovati i kvalificirati nismo u adekvatnoj mjeri iskoristili da rade na napretku Podravine.

Ludbreg vrlo uspješno razvija takozvanu »malu privredu« — s gradilišta nove tvornice obuće

U novoj hali buduće tvornice namještaja »Bilo-Kalnik« u Đurđevcu montiraju se strojevi

Ove konstatacije očite su čak ako se uspoređuju i dva vremenski različita podatka: kvalifikacijska struktura zaposlenih 1975. i struktura po školskoj spremi stanovništva 1971. godine (novijeg popisa nema). (Vidi tabele 4. i 5.). Naime, prema popisu stanovništva bilo je 1971. god. u općini Koprivnica sa srednjom, višom i visokom školom (uključujući i školu za KV radnike) 7057 stanovnika,

dok je adekvatnih kadrova zaposlenih u privredi bilo svega 5026 (k tome treba dodati još nekoliko stotina zaposlenih u neprivredi). Ovdje manjak i nije tako očit i negativan, kao na primjeru općine Đurđevac, gdje je taj odnos 3601 prema svega 1555 zaposlenih! U općini Ludbreg situacija je nešto povoljnija, što će reći da su domaći kadrovi bolje valorizirani (2439 prema 2132).

	Ukupno stariji od 10 g	Bez školske spreme ukupno	nepismeni	Četiri razreda osn. š.	Osnovna škola	Škola za KV i VKV	Gimnazija	Srednje stručne škole	Više škole	Visoke škole i fak.	Nepoznato
Regija Bjelovar	365901	72790	30206	205995	41975	27337	4365	7443	2668	2471	857
Koprivnica	52938	9607	3266	30311	5799	4274	698	1254	347	484	164
Đurđevac	41393	7488	2044	25946	4288	2461	282	530	188	140	70
Regija Varaždin	251346	39946	14879	139226	30802	27286	2602	6551	2361	1750	882
Ludbreg	19382	3117	1042	11468	2358	1760	124	331	133	55	36
Hrvatska	3781944	681426	338518	1749582	510528	441908	93198	163450	47342	74376	20134

4. Struktura stanovništva starijeg od deset godina 1971. god.

	Koprivnica				Đurđevac				Ludbreg			
	1970	%	1975	%	1970	%	1975	%	1975	%	1980	%
VSS	221	3,1	292	3,2	48	2,1	85	2,6	81	2,8	152	4,2
VSSS	121	1,7	170	1,8	14	0,6	48	1,5	146	5,2	163	4,4
SSS	822	12,6	1131	12,2	169	7,5	208	6,7	353	12,3	335	9,1
NSS	286	4,0	276	3,0	183	8,1	206	6,6	150	5,2	180	4,9
VKV	342	4,8	526	5,6	101	4,9	155	4,9	158	5,5	245	6,6
KV	2200	30,9	2907	33,4	558	24,8	1059	33,9	884	30,9	1237	33,3
PKV	740	10,4	1317	14,2	470	20,7	627	20,0	1037	36,1	1397	37,5
NKV	2394	33,5	2666	23,6	707	31,3	744	23,8				
Ukupno	7126	100	9285	100	2250	100	3132	100	2859	100	3709	100

5. Struktura zaposlenosti u privredi društvenog sektora triju podravskih komuna prema kvalifikacijama

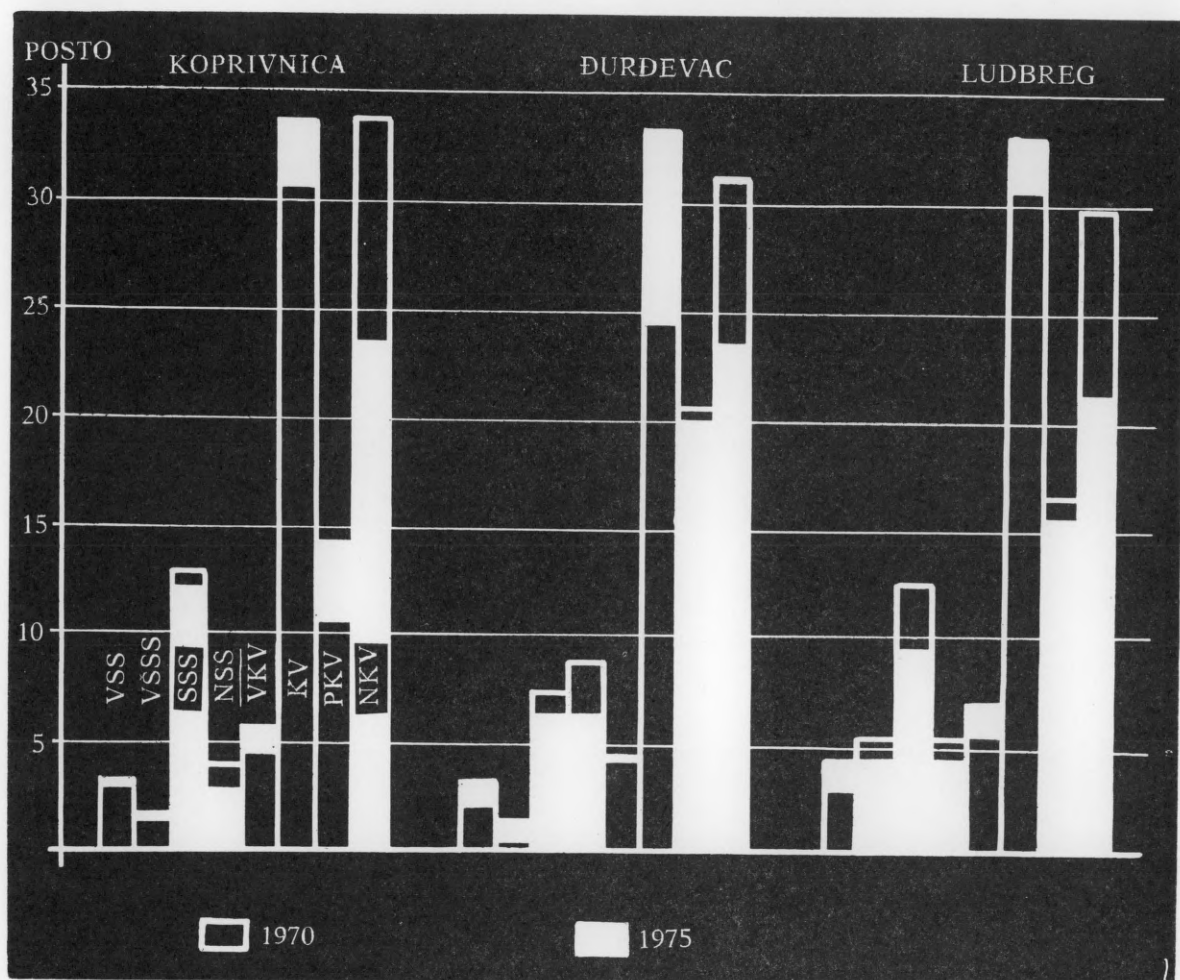
	Osnovne škole		Srednje škole		
	1975/76	1970/71	1975/76	Učenici	Nastav.
Koprivnica	6684	354	1475	1560	60
Đurđevac	5080	319	156	423	26
Ludbreg	2554	107	—	—	—

6. Učenici i nastavnici osnovnih i srednjih škola podravskih općina

Također se može tvrditi, u određenom smislu, da je Podravina, a osobito općina Đurđevac, izvoriste kadrova za druge krajeve naše zemlje (pa u značajnom smislu i za inozemstvo). Samo srednje škole u Đurđevcu je dosad završilo više od 400 (bez škole za KV radnike), a u Koprivnici više od pet tisuća učenika. K tom broju treba pribrojiti još i brojne srednjoškolce koji su se školovali izvan naših općina. Očito je da dobar dio ovih kadrova nije zaposlen u privredi svojih općina, već izvan njih. Valorizacija kadrova od školovanih na vlastitom tlu bila je očito pre-slaba i nedovoljna. Srednje škole i danas osposobljavaju u Koprivnici i Đurđevcu (te drugdje) mnogo kadrova za podravsku priv-

redu (vidi tabelu 6.), pa bismo o njihovoj valorizaciji trebali voditi više računa.

Kadrovi su u Podravini očito velik »adut« za ostvarivanje ambicioznijih planova razvoja u idućem razdoblju. Mnogo je učinjeno, a još valja i učiniti, na smanjivanju broja žitelja bez školske spreme, a istovremeno je odgojen izuzetno velik broj kvalificiranih i školovanih kadrova. Sada je na postojećim rukovodnim i samoupravnim strukturama da još bržim tempom nastave rad na odgovornom zadatku daljnjeg osposobljavanja kadrova, ali uz to da maksimalno porade na njihovoj praktičnoj valorizaciji u vlastitom kraju. Samo tako ovi kadrovi, u koje smo uložili velika sredstva, mogu i stvarno biti nosioci daljnjeg razvoja Podravine.

Kvalifikacijska struktura zaposlenih u privredi triju podravskih općina 1970. i 1975. godine

3. DALJNJA VALORIZACIJA POLJOPRIVREDNIH MOGUĆNOSTI — Uz kadrove, kao osnovni faktor razvoja, valja navesti i prirodno-prometne elemente kao vrlo važne činitelje daljnjeg razvoja Podravine. I dok su ne tako davno podravski rudnici ugljena zapošljavali i više od tisuću rudara, a danas maštamo o budućoj podravskoj petrokemiji na bazi nafte i zemnog plina, kemijskoj preradi drva, kao i o ekonomskoj valorizaciji

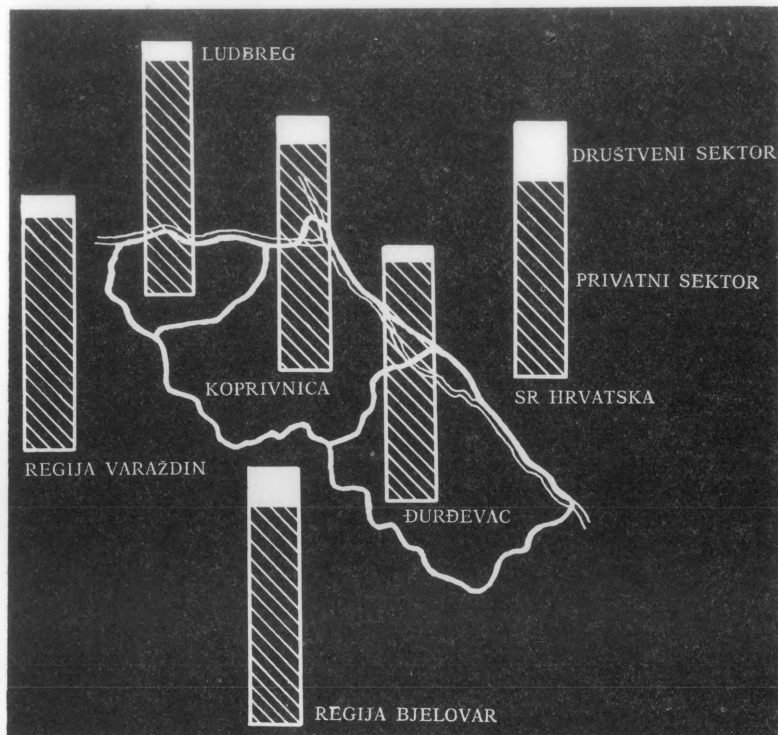
bogatih nalazišta pijeska i šljunka, ipak nam je bila i ostala glavna privredna snaga u podravskim poljoprivrednim mogućnostima. Ova poljoprivredna proizvodnja, koja ima svoj temelj u srazmjerno bogatom tlu i povoljnom klimatu, te u dugoj tradiciji i organiziranosti, ipak u suvremenim uvjetima jugoslavenske i svjetske tržišne privrede nije organizirana kako valja i još ne daje onakve rezultate kakve bi objektivno mogla.

		hektara							Posto
		Zitarice	Ind. bilje	Povrće	Stočno i krmno bilje	Rasadnici cvijeće	Ugari, neobr. oranice	Ukupno	
SRH	društ.	193751	39660	2534	11668	929	62897	311439	20,5
	privat.	772613	29865	144956	177404	769	80379	1205986	79,5
	ukupno	966364	69525	147490	189072	1698	143276	1517425	
Regija Bj.	društ.	24134	454	119	105	3	10267	35082	14,8
	privat.	151179	5902	19461	20634	44	5087	202307	85,5
	ukupno	175313	6456	19580	20739	47	15354	237389	
Đurđevac	društ.	1333	4	—	24	—	—	1361	4,9
	privat.	21200	1400	1830	2350	21	90	26891	95,1
	ukupno	22533	1404	1830	2374	21	90	28252	
Koprivnica	društ.	2635	5	12	72	—	228	2952	9,3
	privat.	22633	70	2434	2359	8	1364	28868	90,7
	ukupno	25268	75	2446	2431	8	1394	31820	
Regija Vž.	društ.	4215	393	694	329	184	44	5859	6,9
	privat.	56057	43	14382	8525	424	237	79668	93,1
	ukupno	60272	436	15076	8854	608	281	85527	
Ludbreg	društ.	687	5	—	12	9	—	713	6,5
	privat.	7389	—	1653	1344	18	—	10404	93,5
	ukupno	8076	5	1653	1356	27	—	11117	

7. Iskorištavanje oraničnih površina i njihova struktura po vlasništvu na dan 31. svibnja 1975.

Odnos u vlasništvu obradivim zemljištem društvenog (bijelo) i privatnog sektora (cijeli stupac je 100 posto)

Zapravo, danas postaje očito da smo u poljoprivrednoj proizvodnji učinili u Podravini nedovoljno, te da će iduće (i iduća) razdoblje morati u ovoj vrlo važnoj sferi privrednog života donijeti korjenitije promjene. Poljoprivredne boljke više-manje poznate su svima, a kreću se od slabe organiziranosti (ponegdje su procesi udruživanja još u začecima), postojanja bezbroj međa (računa se da se u međama nalazi deset posto zemljišnog fonda!), neuspjelih pokušaja komasacije, nedovoljnih akcija hidro i agro-melioracija do nedovoljno brzog jačanja društvenog sektora i rješavanja kompleksnih problema organizacije i odnosa u individualnom sektoru i na selu uopće.

Struktura vlasništva oraničnih površina (vidi tabelu 7.) pokazuje da uvelike zaostaje-

mo iza republičkog prosjeka (u SRH se u društvenom vlasništvu nalazi 20,5 posto oraničnih površina, u koprivničkoj općini 9,3 posto, đurđevačkoj samo 4,9 posto, te u ludbreškoj 6,5 posto). Istovremeno samo u općini Koprivnica nalazi se pod ugarom ili neobrađeno čak 1394 hektara oraničnih (dakle obradivih) površina. Već samo to dokazuje da nismo dovoljno organizirani i efikasni u poljoprivrednoj proizvodnji, jer ne koristimo niti onaj cijeli zemljišni fond koji nam stoji na raspolaganju. Nešto slično je sa strukturom iskorštenosti obradivih površina po vrstama kultura. Tu smo još uvijek suviše jednostrano orijentirani na pšenicu i kukuruz, dok proizvodnja industrijskog bilja, povrća, te stočno-krmnog i drugog bilja očito zaostaje, što je teško opravdati.

	Goveda	Muzne krave	Mlijeko (1)	Mlijeka po kravi	Svinje	Konji	Perad	Jaja (000)
Đurđevac	28630	16940	18209700	1075	38840	3880	209160	8444
Koprivnica	26890	14810	15207200	1027	39370	3790	238930	10156

8. Fond stoke i peradi, te proizvodnja mlijeka. Podaci za mlijeko su iz 1974. godine, a ostalo je stanje 15. siječnja 1975.

	Regija Bj.	Kopriv.	Đurđ.	Regija Vž.	Ludbreg
Vrijednost otkupa (tisuće dinara)	1,269.447	225.742	202.233	742.134	69.383
Po aktivnom poljoprivrednom stanovništvu	8.816	12.727	9.294	9.199	7.903

9. Vrijednost otkupa poljoprivrednih proizvoda 1975. god.

U stočarstvu, u koje se već tradicionalno pretopljuje veći dio podravskog poljoprivrednog dinara, stojimo nešto povoljnije, iako praktički od prije četrdesetak godina nismo bitnije povećali stočni fond (tabela 8.). U ovoj grani nam manjka više organiziranosti, a naročito sigurnosti i trajnosti u povezivanju prerađivačke industrije i stočara. Takozvani »ciklusi« u proizvodnji mesa odnose previše žrtava i novaca, a još uvijek nismo našli pravi lijek protiv njih. Jasno je da se stočarstvo mora rješavati kompleksno: na njega je usko vezana struktura ratarske proizvodnje, zatim mora se gajiti proizvodnja i goveda i svinja, a stalni pratilac (i to vrlo važan) jeste proizvodnja i organizirani otkup mlijeka. Jedno

bez drugoga ne može efikasno ići. To je područje na kojem valja još pošteno »zasukati rukave« i to u svim trima podravskim općinama (da se o problematici ratarsko-stočarske valorizacije Bilo-gore i kalničkog prigorja i ne govori). Naravno, u rješavanju ovih kompleksnih pitanja morat će, uz sve ostale društvene snage, svoja pleća prvenstveno podmetnuti udruženi rad (»Podravka«, poljoprivredni kombinat, mljekarska industrija).

Usporedni podaci o vrijednosti otkupa poljoprivrednih proizvoda dokumentiraju da smo u Podravini ipak učinili dosta (iako smo s ostvarenim vrlo nezadovoljni). Naime, vrijednost tog otkupa po aktivnom poljoprivrednom stanovniku ipak je znatno više nego u susjednim općinama i od prosjeka pripadajućih regija (vidi tabelu 9.). Dok vrijednost otkupa po aktivnom poljoprivrednom stanovniku u općini Koprivnica iznosi 1975. godine 12727 dinara, te u općini Đurđevac 9294 dinara, dotle je prosjek za bjelovarsku regiju 8816, a za varaždinsku 9199 dinara (tu zaostaje prilično jedino općina Ludbreg — 7903 dinara). Naravno, mogućnosti robne proizvodnje na podravskom selu daleko su veće.

4. OSNOVNI POKAZATELJI UPOZORAVAJU — Nacionalni dohodak po stanovniku iznosio je 1970. godine u SR Hrvatskoj (preračunato na cijene 1975., radi stvarnije usporedbe) 21060 dinara, a u općini Koprivnica svega 15552 dinara. U petogodišnjem razdoblju (dakle do 1975.) naša općina ostvarila je ipak nešto brži trend rasta ovog osnovnog pokazatelja, pa je on prošle godine iznosio 21709 dinara, a u SRH 26710 dinara. Razlika je još uvijek vrlo velika, a ona se mora ublažiti bržim razvojem i ambicioznijim planovi-

ma u idućim razdobljima. Naravno, usporedni podaci o nacionalnom dohotku u općinama Đurđevac i Ludbreg s republičkim prosjekom još su daleko nepovoljniji. I ne samo ovaj pokazatelj, već i svi ostali nedvojbeno upozoravaju da podravske općine, iako imaju osnovicu i mogućnosti, permanentno zaostaju iza općeg trenda razvoja republike. Čini se da ove razlike, umjesto da se smanjuju, još se više produbljavaju.

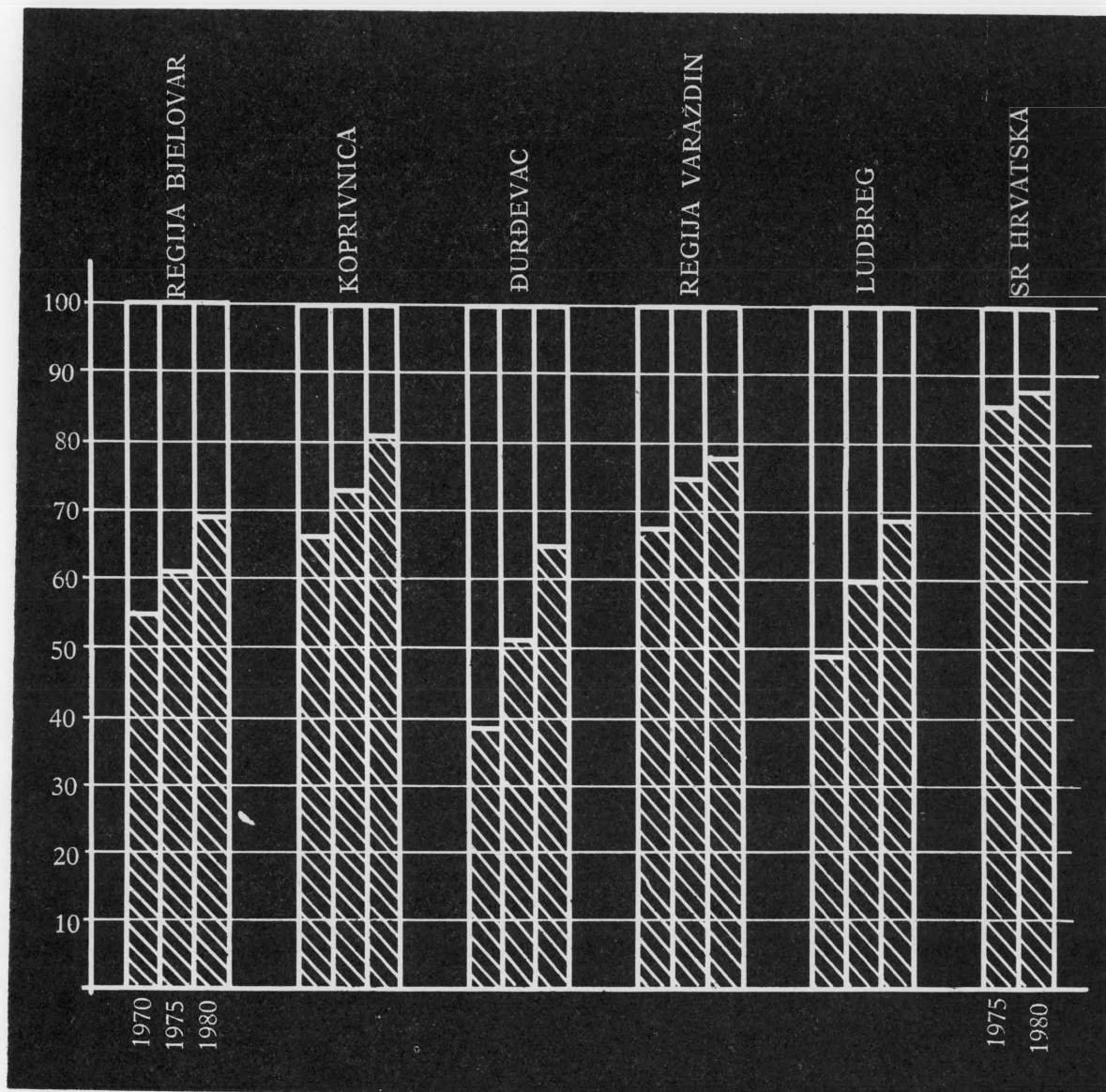
Struktura društvenog proizvoda privrede, kao jednog od najvažnijih pokazatelja poslovanja, potvrđuje isti zaključak kao kod zaposlenosti: u koprivničkoj i ludbreškoj općini dominira prevlast industrije, a u đurđevačkoj poljoprivreda. Ovi pokazatelji, međutim, govore o nedovoljnoj razvijenosti onih grana koje ne dominiraju, a ne o nekakvoj naročitoj razvijenosti dominirajuće grane privrede (vidi tabelu 10.). Drugim riječima dosad nismo ostvarili ravnomjeran i privredno logičan razvoj svih privrednih grana, a najviše zaostajemo u razvoju tercijarnih i kvartarnih djelatnosti. Jer, zaista je nelogično što se, primjerice, 1975. godine u koprivničkoj općini od ugostiteljstva i trgovine ostvarivalo tek 8,5 posto društvenog proizvoda privrede, a istovremeno u SRH čak 23,2 posto! Također, zaostajanje đurđevačke industrije za razvojem ove grane u općini Koprivnica i Ludbreg, te prosjeka SRH, tako je veliko da mora zabrinuti. Zanimljivo je da se ovakva struktura društvenog proizvoda po osnovnim privrednim granama neće bitnije promijeniti ni 1980. godine — bar tako predviđaju planeri. Jedino se nešto brže planira porast udjela industrije, dok se — recimo — predviđa pad udjela zanatstva, prometa i još nekih sličnih djelatnosti, što je posve nelogično.

	Regija Bjelov.			Koprivnica			Đurđevac			Regija Varaždin			Ludbreg			SR Hrvatska		
	1970	1975	1980	1970	1975	1980	1970	1975	1980	1970	1975	1980	1970	1975	1980	1970	1975	1980
Industrija	51,1	48,2	50,4	57,2	59,5	63,2	13,8	22,6	35,7	34,8	37,5	40,9	51,1	41,7	53,8	35,1	36,6	38,7
Poljopriv.	13,6	13,6	13,5	7,7	5,8	5,3	62,4	50,1	38,3	33,5	25,0	22,2	37,4	44,4	35,1	14,6	12,7	11,1
Šumarstvo	9,5	7,8	5,8	5,6	4,1	2,7	7,7	7,3	4,8	0,9	0,7	0,6	2,8	2,0	1,1	1,5	1,3	1,1
Građevin.	4,7	5,1	5,0	7,3	5,4	5,4	0,6	3,0	2,8	9,1	8,3	7,7				13,2	12,7	13,0
Promet	7,4	8,0	8,5	8,3	8,7	4,7	2,3	2,0	1,8	4,0	8,4	8,0				9,2	9,6	9,3
Trgov., ugos.	9,1	12,1	11,7	6,9	8,5	12,1	10,1	12,6	14,4	9,5	11,3	11,9	5,0	3,9	3,7	22,6	23,2	22,9
Zanatstvo	2,1	1,8	1,8	4,1	4,9	3,8	3,1	2,4	2,1	6,3	7,5	7,4	7,6	8,0	6,3	3,1	3,3	3,2
Komun. dj.	2,5	3,4	3,3	2,9	3,1	1,7				1,9	1,3	1,2	2,1			0,7	0,7	0,7

10. Struktura društvenog proizvoda privrede 1970. i 1975. i plan za 1980. god.

	Regija Bj.			Koprivnica			Đurđevac			Regija Varaždin			Ludbreg			SR Hrvatska		
	70	75	80	70	75	80	70	75	80	70	75	80	70	75	80	70	75	80
Društveni sektor	54	61	69	67	73	81	39	51	65	67	74	78	49	60	69	—	86	88
Privatni sektor	46	39	31	33	27	19	61	49	35	33	26	22	51	40	31	—	14	12

11. Struktura društvenog proizvoda 1970. i 1975. i plan za 1980. god.

Odnos u formiranju društvenog proizvoda između društvenog (šrafirano) i privatnog sektora (sa strane su naznačeni postoci)

U ostvarivanju vrijednosti društvenog proizvoda u zadnjem desetljeću bilježi se rapidni pad udjela privatnog sektora. Dok je, primjerice, u općini Koprivnica 1970. god. društveni sektor ostvarivao 67 posto vrijednosti društvenog proizvoda, taj udjel se do 1975. povećao na 73, a do 1980. god. planira se njegovo povećanje na 81. posto. U ovoj strukturi opet vidno zaostaju ostale dvije podravske općine, a osobito Đurđevac, koji je tek 1975. god. u društvenom sektoru ostvario tek 51 posto društvenog proizvoda (vidi tabelu 11.). Koliko je to ogromno zaostajanje iza republičkog prosjeka, dovoljno ilustrira podatak da je u SRH društveni sektor ostvario 1975. god. čak 86 posto društvenog proizvoda! Ovo zao-

stajanje neće se bitnije smanjiti niti do 1980. godine.

Ako neke od ovih osnovnih pokazatelja svedemo na doprinos po jednom stanovniku, dobivamo također vrlo indikativne usporedne podatke, koji i opet upozoravaju na značajno zaostajanje Podravine. Primjerice, godine 1975. je društveni proizvod po zaposlenom u sve tri podravske općine bio niži od republičkog prosjeka (vidi tabelu 12.). Slično je i s dohotkom po radniku (gdje nešto bolje stoji jedino koprivnička općina), kao i s narodnim dohotkom po stanovniku. Doduše, planeri predviđaju da će se ove razlike do 1980. god. nešto približiti republičkom prosjeku, ali će zaostajanje još uvijek biti veliko (osobito đurđevačke i ludbreške općine).

	Regija Bjelovar		Koprivnica		Đurđevac		Regija Vržd.		Ludbreg		SR Hrvatska	
	1975	1980	1975	1980	1975	1980	1975	1980	1975	1980	1975	1980
Društveni proizvod po zaposl. u društ. sekt.	86887	116670	89970	124003	78980	109930	86784	111040	84750	111267	117610	124228
Dohodak po zaposlenom u društvenom sektoru	75332	99476	81202	108022	70310	90324	70519	91424	69638	100000	77382	92446
Narodni dohodak po stanovniku	14215	20868	21709	34294	12587	21042	21214	29200	13614	22230	26710	35230

12. Društveni proizvod, dohodak i narodni dohodak 1975. i plan 1980. god.

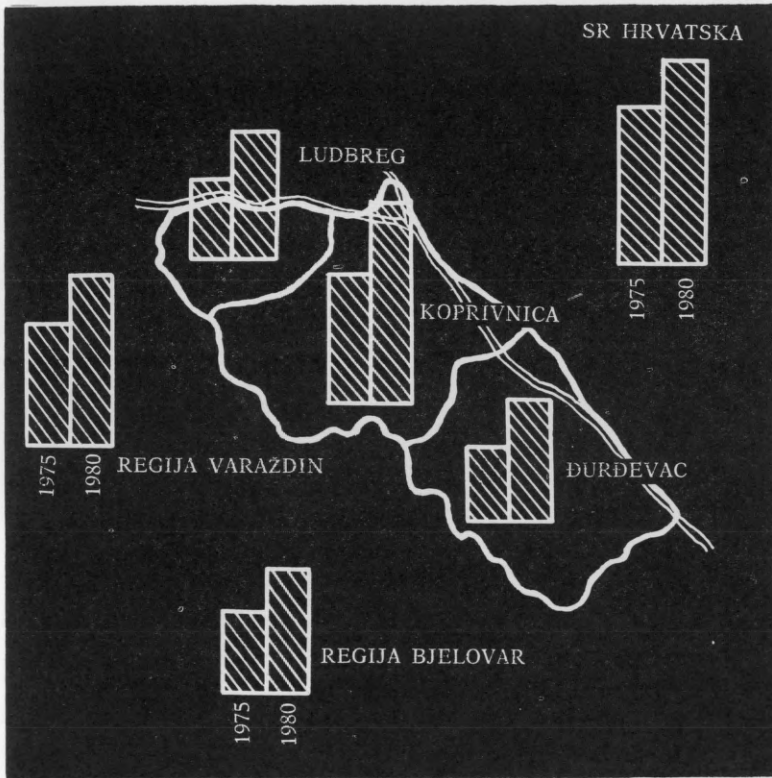
Sve ove tvrdnje mogli bismo svakako potkrijepiti i nizom drugih podataka, koji također dokumentiraju zaostajanja podravskih općina iza republičkog prosjeka, a za đurđevačku i ludbrešku općinu i iza prosjeka pripadajućih regija. Stoga i nije čudno što su se ove dvije općine nalazile u »klubu nerazvijenih«, te što su za svoj razvoj u proteklih nekoliko godina dobivale i posebnu financijsku pomoć. Anulirajući mnoge druge relevantne podatke, pogledajmo ipak neke pokazatelje iz domene takozvanog osobnog standarda, te iz zdravstva, koji vrlo indikativno ilustriraju ne samo stanje standarda radnih ljudi već impliciraju i čitav niz drugih zaključaka.

	Koprivnica	Đurđevac	Ludbreg	SR Hrvatska
Broj putničkih automobila	2930	1905	819	324008
Auto na stanovnika	20,8	25,0	27,2	13,6

13. Broj putničkih automobila 1974. god.

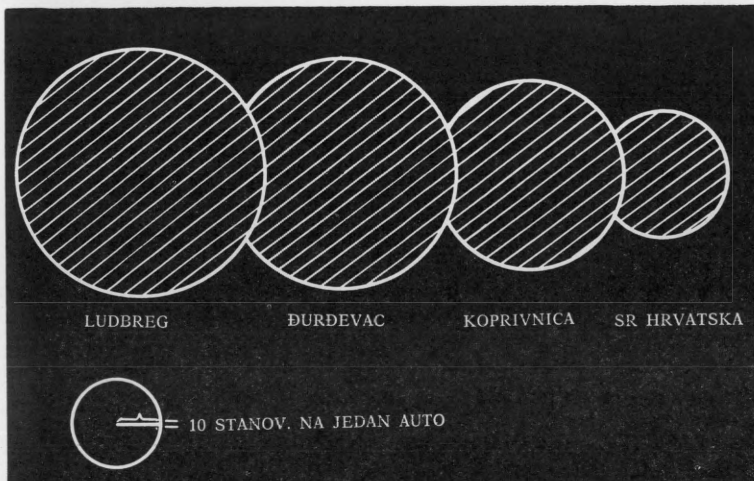
	Koprivnica	Đurđevac	Ludbreg	SR Hrvatska
Broj televizora	8579	4327	2140	741460
Stanovnika na 1 televizor	7,1	11,1	10,3	5,9
Stanovnika na 1 telefon	46	89	66	14

14. Broj televizora i telefona 1974. god.

Narodni dohodak po stanovniku 1975. i plan za 1980. godinu u tri podravske općine u odnosu na regije i SR Hrvatsku

Broj stanovnika na jedan osobni automobil 1974. godine u tri podravske općine u odnosu na SR Hrvatsku

Podravina je po broju putničkih automobila već dosegla izuzetno visoku razinu (čak višu nego bi se to očekivalo, recimo, po visini dohotka ili društvenog proizvoda (to se osobito odnosi na đurđevačku općinu, gdje je privredna razvijenost slaba, a osobni standard stanovništva srazmjerno visok — objašnjenje najvjerojatnije leži u nelogičnoj valorizaciji vrijednosti katarstarskog prihoda poljoprivrednika). Godine 1974. je jedan putnički automobil dolazio u SR Hrvatskoj na oko 14 stanovnika, u koprivničkoj općini na oko 21, đurđevačkoj 25, a ludbreškoj na oko 27 stanovnika (vidi tabelu 13.). Dakle i tu bilježimo određeno zaostajanje, ali s obzirom na strukturu stanovništva, kao i srazmjerno slabu razvijenost gradova, ovo zaostajanje nije veliko, već dopače iznenađujuće malo. Slično je i s brojem televizora, kao i drugih kućanskih aparata, kojih u Podravini ima vrlo mnogo. Godine 1974. je na tisuću stanovnika dolazilo u SR Hrvatskoj 167 televizora, u općini Koprivnica 140, Đurđevac 90 i Ludbreg 97. (Vidi tabelu 14.).

Od općih društvenih službi za usporedbu smo izabrali stanje u broju liječnika, što je vrlo indikativno. Naime, na planu zdravstvene zaštite u Podravini je u poslijeratnom razvoju učinjeno zaista vrlo mnogo, pa je također uvelike porastao i broj liječnika i ostalog medicinskog osoblja. Međutim, rastuće zdravstvene potrebe i opći razvoj ove važne službe nije pratio i adekvatan investicijski razvoj (objekti, oprema), što će se svakako morati nadoknaditi u idućem razdoblju i za što su radni ljudi već pokazali mnogo interesa (samodoprinos za izgradnju bolnice u Koprivnici). Prema statističkim podacima, godine 1970. je u SR Hrvatskoj na jednog liječnika dolazilo 848 stanovnika, 1975. godine 721, a planira se da će se taj broj smanjiti 1980. godine na 647 stanovnika po liječniku. Za tri podravne općine nemamo adekvatnih usporednih pokazatelja. Naime, u Koprivnici se

nalazi bolnica, pa bi se broj liječnika zaposlenih u njoj morao razdijeliti i na stanovništvo općina Đurđevac, Križevci, djelomično Ludbreg i neke druge. Ako dijelimo broj liječnika stacioniranih na području podravskih komuna, onda dobijemo nelogične podatke za ludbrešku i đurđevačku komunu gdje nema bolnica (1975. god. bi po tom ključu u općini Koprivnica na jednog liječnika dolazilo svega 825 stanovnika, u općini Đurđevac čak 2986, a u općini Ludbreg 2790 stanovnika). Bilo kako bilo, u pogledu broja liječnika i zdravstvenog osoblja, a naročito u pogledu opremljenosti i stanja bolničkih objekata, još uvijek zaostajemo iza razvijenijih hrvatskih općina, pa nam je to i putokaz za poduzimanje posebnih mjera da se ovo stanje popravi.

5. KAKAV INVESTICIJSKI RAZVOJ U PRIVREDI — S obzirom na dosadašnje srazmjerno zaostajanje podravne privrede, a i većine pokazatelja društvenog i osobnog standarda, želja je Podravaca (i ne samo njih) da se naš kraj u tekućem i idućim planskim razdobljima brže razvija, kako bi se smanjile postojeće razlike i dostigli prosjeci SR Hrvatske. Naravno, to je vrlo težak i ambiciozan zadatak i za njegovo ostvarivanje bit će potrebno vrlo veliko zalaganje svih činilaca.

Listajući planove razvoja triju podravskih općina za razdoblje od 1976. do 1980. godine, stječe se dojam da su oni ambiciozno postavljani (iako u deteljima nesrazmjerno), te da predviđaju takve stope rasta osnovnih pokazatelja koje bi našem kraju već u idućih pet godina omogućile približavanje republičkim prosjecima (vidi tabelu 15.). Takav optimizam u planiranju je svakako pozitivan, a trebalo bi da još više potakne stvaralačku snagu stanovništva, pogotovo stoga što Podravina stvarno ima prirodnih, prometnih i kadrovskih mogućnosti za brži i ravnomjerniji razvoj.

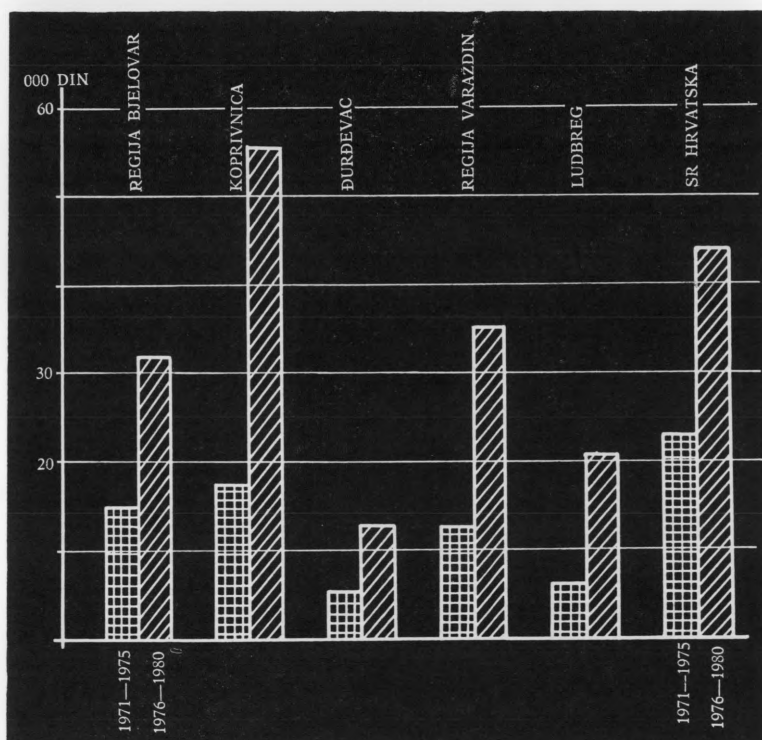
tekuće cijene

	Regija Bj. Koprivnica		Đurđevac		Regija Vž.		Ludbreg		SR Hrvatska			
	71-75	76-80	71-75	76-80	71-75	76-80	71-75	76-80	71-75	76-80		
DRUŠT. PROIZVOD												
Ukupno privreda	4,4	8,2	5,3	10,3	3,6	10,1	4,3	8,9	5,1	14,2	5,4	6,5
— društ. sektor	6,7	10,8	5,7	12,6	5,8	15,6	6,2	10,0	6,1	17,0	5,8	7,0
— privatni sektor	1,3	3,5	4,3	2,9	3,5	2,8	1,8	5,2	3,9	9,0	2,8	3,6
ZAPOSLENOST												
	4,2	4,7	5,4	6,3	6,9	7,3	4,1	3,5	4,2	4,9	3,7	2,9

15. Godišnje stope rasta društvenog proizvoda i broja zaposlenih u društvenom sektoru u dosadašnjem i tekućem petogodišnjem razdoblju

	Regija Bj.	Koprivnica	Đurđevac	Regija Vž.	Ludbreg	SR Hrvatska
1971.—1975.	15029	17303	5984	14338	5720	22600
1976.—1980.	31126	55708	12701	35866	20560	43438

16. Privredne investicije po glavi stanovnika u dosadašnjem i tekućem petogodišnjem planu

Ulaganja u privredne investicije u podravskim općinama u odnosu na regije i SRH u prošlom i tekućem srednjeročnom planu razvoja (svi crteži uz ovaj članak: Dragutin Feletar)

Međutim, dosadašnja iskustva ipak nas upućuju na određeni oprez i trezvenije gledanje na faktičnu mogućnost ostvarivanja postavljenih stopa razvoja. Dovoljno je da u tom pogledu analiziramo samo protekli petogodišnji plan (1970. do 1975.). Naime, u tom planskom razdoblju privreda svih triju podravskih općina ostvarila je polaganije stope rasta društvenog proizvoda od SR Hrvatske,

pa je zaostajanje tako produbljeno umjesto smanjeno. U općini Koprivnica je društveni proizvod privrede rastao po godišnjoj stopi od 5,3 posto, općini Đurđevac po stopi od samo 3,6 posto, a Ludbreg 5,1 posto, dok je prosjek za SRH iznosio 5,4 posto. Kod stopa rasta zaposlenosti situacija je nešto povoljnija (vidi tabelu 15.), a to znači da broj radnika nije rastao srazmjerno s porastom vrijednosti društvenog proizvoda, što može u budućnosti donijeti neželjene posljedice.

Srednjoročni plan od 1976. do 1980. godine predviđa korjenitu promjenu ovakvog stanja. Dakle, republički planeri predvidjeli su da će društveni proizvod ukupne privrede rasti u SRH po godišnjoj stopi od 6,5 posto, a naši planeri su zapisali slijedeće stope rasta: Koprivnica 10,3 posto, Đurđevac 10,1 posto i Ludbreg čak 14,2 posto. Slično je sa stopama zaposlenosti, koje su doduše nešto niže, ali ipak znatno više od republičkih. Kada bi se zaista u praksi ostvarila ova »proročanstva« planera, podravske općine bi do 1980. god. uvelike smanjile postojeće razlike u razvijenosti.

Međutim, stječe se dojam da i planovi razvoja do 1980. godine, prihvaćeni od skupština općina triju podravskih komuna, nisu u cijelosti usklađeni unutar njih samih. Zapravo, ovi planovi ne omogućavaju brže prebrođivanje našeg zaostajanja iza republičkih prosjeka u osnovnim pokazateljima. Osim toga, u planovima ima nelogičnosti koje zbunjuju pomnije analitičare. Navest ćemo jedan takav primjer.

Već smo rekli da se planiraju u našim općinama brže stope rasta društvenog proizvoda i zaposlenosti od republičkog prosjeka, a istovremeno predviđa se (čak i planski!) daljnje zaostajanje u pogledu investicijskih ulaganja po stanovniku. U visini privrednih investicija po stanovniku uvelike smo zaostajali u prošlom petogodišnjem planu (SRH 22600 dinara, Koprivnica 17303, Đurđevac samo 5984, a Ludbreg svega 5720 dinara!), a u planu do 1980. god. samo Koprivnica planira viša ulaganja od republičkog prosjeka (SRH 43438 dinara, Koprivnica 55708, Đurđevac samo 12701, te Ludbreg 20560 dinara). (Vidi tabelu 16.) Drugim riječima, već u planu nije usklađen rast društvenog proizvoda i zaposlenosti s investicijskim ulaganjima, što dovodi u određenu sumnju realnosti planskih postavki.

Ipak, za razliku od nekih ranijih razdoblja, Podravina danas uglavnom zna što želi u investicijskom razvoju, postoje značajni i vrlo zanimljivi razvojni planovi, gotovo sve organizacije udruženog rada imaju »viziju budućnosti«, dok su istovremeno prisutna i

nastojanja za uvođenjem sasvim novih proizvodnji. U ostvarivanju investicijskih programa svakako da se moramo prvenstveno osloniti na ono što imamo, što će reći da će osnovni nosioci investicijskog razvoja biti postojeće osnovne organizacije udruženog rada.

Očito je da će i u idućem razdoblju glavni pravac razvoja podravskih općina biti poljoprivredno-prehrambeni kompleks, jer na ovom planu imamo najviše iskustava i najbolju prirodno-materijalnu podlogu. Tako se, primjerice, stopa rasta društvenog proizvoda poljoprivrede društvenog sektora u SRH od 1976. do 1980. godine predviđa godišnje 7,1 posto, a u bjelovarskoj regiji bi ona trebala iznositi čak 10,6 posto. Kod nas bi se ovaj pokazatelj u prehrambenoj industriji trebao povećavati godišnje za 12, a u republici za svega 7 posto. Samo koprivnička »Podravka« predviđa u nove investicije do 1980. god. uložiti 2903 milijuna dinara.

Investicijski »udar« u poljoprivredno-prehrambenom kompleksu treba biti svestran, jer se samo ravnomjernim razvojem svih činilaca (dakle, od proizvodnje na polju do robe na polici u trgovini) može postići stabilnost i sigurnost. Stoga se planiraju uložiti značajna sredstva u poširenje društvenog zemljišta, u komasaciju, hidro i agromelioraciju zemljišta, nabavku mehanizacije za obradu, izgradnju farmi stoke i slično. Udruživanje poljoprivrednih proizvođača na novim društveno-ekonomskim odnosima dat će osobiti poticaj napretku poljoprivredne proizvodnje na selu, koje ostaje i nadalje glavni proizvođač mesa, mlijeka, žita i industrijskog bilja.

Tu su zatim novi prerađivački kapaciteti (naročito na bazi mesa i mlijeka), ulaganja u izgradnju hladnjača, bazne farmaceutske-kemijske industrije, razvijanje proizvodnje i prerade nekih industrijskih biljki (duhan) itd. U svemu tome ne treba zanemariti i daljnji razvoj mlinske industrije, sjemenarstva, povrtlarstva, voćarstva i drugih poljoprivrednih proizvodnji. Ogromne razvojne mogućnosti u sebi krije proizvodnja ambalaže i daljnje proširivanje prerade drveta (osobito kemijske), pa stoga i nije čudno što upravo drveno-industrijski kompleks predstavlja drugi »glavni udar« srednjoročnog plana Podravine.

Već smo ranije naglasili da će ovaj plan donijeti bitku za kvalitetu, to jest intenzivnije privređivanje u svim područjima, pa tako i davanje većeg akcenta na takozvanu malu privredu. To je neobično važno naročito u pogledu podizanja razine zaposlenosti, kao i

Nova klaonica »Podravke« na Danici kraj Koprivnice — garancija za stabilniji razvoj podravskog stočarstva

za privredni potencijal uopće. Dakle, ne bi se valjalo zanositi i trošiti sve raspoložive snage samo na velikim projektima, posvećivati pažnju jedino velikim radnim organizacijama (»Podravka« i slično), već uporno proširivati tercijarne i kvartarne djelatnosti, koje mogu donijeti velike koristi uz mala ulaganja. To se osobito odnosi na proširivanje i podizanje novih zanatsko-industrijskih pogona i sličnih pothvata u suradnji s poduzećima izvan Podravine, na kojem planu već postoje značajna iskustva u sve tri naše komune (narочito je mnogo ostvareno u Ludbregu). To je posebno zanimljivo za manje razvijene općine, koje ne raspolažu s većim vlastitim investicijskim sredstvima, ali i za sve ostale. U tom pravcu očekuje se daljnji razvoj obučarske, grafičke i tekstilne proizvodnje, prerade drva, duhana, proizvodnje građevinskog materijala i slično.

Svakako da smo životno zainteresirani i za ostvarivanje nekih velikih projekata na području podravskih općina ili u njihovom susjedstvu, od kojih uvelike zavisi brži i traj-

niji razvoj našeg kraja (i šire od toga). Prije svega, tu su velike mogućnosti razvoja petrokemije, koja može imati podlogu na podravskim nalazištima nafte i plina. Na tom planu mogućnosti su zaista velike, još nema posve definiranih programa, ali se oni mogu ubrzo izraditi. I same domaće mogućnosti nismo dovoljno iskoristili, što dokumentira još uvijek slaba potrošnja zemnog plina i nedovoljna razvijenost plinske mreže (vidi tabelu 17.). Naftna istraživanja otkrila su i termalne vode kod Legrada, Kutnjaka i Gole, pa bi valjalo razmisliti i o valorizaciji ovog prirodnog bogatstva.

	000 kub. metara		
	1970	1973	1975
Koprivnica	7384	15262	19053
Đurđevac	—	3365	4326
Varaždin-Ludbreg	—	10090	26720

17. Potrošnja plina u podravskim općinama 1970., 1973. i 1975. god.

Nadalje, još uvijek nije privredno ni približno valoriziran sliv Drave i njegova bogatstva. Iako električna energija dobijena iz dravskih hidroelektrana pripada među najjeftinije u našoj zemlji, radovi na HE »Čakove« sada miruju, čime se automatski odgađa i početak izgradnje ostalih dravskih elektrana (HE »Dubrava«, HE »Prekodravlje«). Električna energija jedan je od bitnih činilaca privrednog rasta, pa o ostvarivanju ovih projekata moramo voditi maksimalnu brigu. I ostala dravska bogatstva, a naročito nalazišta šljunka i pijeska, zavređuju valjaniju privrednu valorizaciju.

Za naš kraj od naročitog su interesa i neki veliki opći projekti, koji se uglavnom odnose na rješavanje nekih krupnih infrastrukturnih problema. Među njima navodimo projekt auto-puta Budimpešta-Zagreb, elektrifikaciju željezničke pruge Dugo Selo — Botovo, izgradnju cestovnih zaobilaznica kraj glavnih podravske naselja i slično. U tekućem planskom razdoblju treba ove i slične projekte ili pripremiti za realizaciju ili provesti u život.

Sve u svemu, u slijedećoj razvojnoj dekadi

treba mnogo više nego do sada težiti ravnomjernom (dakle bržem) razvoju tercijarnih i kvartarnih djelatnosti, jer su one dosad zaostajale. To se, kao što je već spomenuto, pogotovo odnosi na promet, trgovinu, turističko ugostiteljstvo, zanatstvo, te na komunalnu djelatnost, školstvo i zdravstvo. Za rješavanje opće-društvenih potreba naši građani imaju sve više »sluha«, što treba i dalje gajiti (dovoljno je, primjerice, spomenuti zajam za izgradnju koprivničkog školskog centra, kao jedan zanimljiv podravski specifikum). Već je sada jasno da će građani koprivničke općine u idućih pet godina samo putem samodoprinosu odvojiti za opće potrebe više od 40 milijuna dinara, a đurđevačke gotovo 30 milijuna. U tim brojkama sasvim sigurno nalazimo se u samom vrhu među ostalim općinama SR Hrvatske.

Na kraju spomenimo da će glavni nosioci budućeg razvoja Podravine biti najznačajnije sadašnje organizacije udruženog rada, pa navodimo osnovne podatke o njima za 1970. i 1975. godinu.

000 DIN

	1970		1975	
	Ukupni prihod	Broj zaposl.	Ukupni prihod	Broj zaposl.
Podravka u Koprivnici	390100	1918	1990034	2274
Bilo-Kalnik Koprivnica	107350	820	424296	1245
Izvor Koprivnica	89930	311	650000	610
Krojačko poduzeće Koprivnica	6790	94	26535	92
Sloga Koprivnica	3330	87	34200	250
Rapid Koprivnica	7800	156	40842	221
Galantplet Koprivnica	7030	123	20000	150
Grozđ Koprivnica	9250	144	50000	230
Cigłana Koprivnica	2960	69	9108	59
RZZ Đurđevac	34110	187	55838	239
DIP Gaj Pitomača	8572	179	22195	207
TDZ Pitomača	14902	180	110012	236
PZ Đurđevac	24791	77	88822	102
Podravina Đurđevac	5757	86	56040	338
Sloga Đurđevac	—	—	150435	235
ZPK Pitomača	—	—	56549	120
Oprema Ludbreg	12621	141	91265	246
Varteks Ludbreg	—	—	58697	285
Grafičar Ludbreg	10396	—	34833	280
Bednja Ludbreg	69061	378	147524	319
Polet Ludbreg	17088	100	83245	171
Razvitak Ludbreg	9947	183	67126	224
Budućnost Ludbreg	10604	259	80430	471
Belupo Ludbreg	—	—	128574	216

18. Ukupni prihod i broj zaposlenih u najvećim radnim organizacijama podravske općina 1970. i 1975. god.

6. ZAKLJUČAK — Ne treba skrivati da Podravina od planova privrednog razvoja, a pogotovo od ovog srednjoročnog, očekuje mnogo. To je i logično, jer dosadašnji razvoj nije bio onakav kakav se očekivao i kakav bi objektivno mogao biti. Sa 1975. godinom vjerojatno je opet završilo jedno osebujno razdoblje, jedno značajno desetljeće u razvoju Podravine. Sazrele su nove mogućnosti i nova saznanja, pa valja mijenjati neke okoštale determinante i stvarati novo. Sada postoji sasvim solidna osnovica da se ide dalje, da se više pažnje posveti kvalitativnom razvoju. Nove društveno-ekonomske procese i razvoj ponijeti će najvećim dijelom novi kadrovi, koji se me mire s postojećim stanjem. Podaci o zaostajanju Podravine bez sumnje upozoravaju, ali za mijenjanje sadašnje situacije ne možemo i ne smijemo tražiti razloge i rješenja izvan nas samih (iako je važno da budu adekvatno postavljeni i opći uvjeti), već se moramo ponajprije uprijeti u vlastite snage, tražiti i pronalaziti vlastite slabosti, kako bi se one brže i uspješnije prebrođavale.

Podravina postaje, usprkos teškoćama, također i veliki prozor u svijet (samo ove godine izvoz općine Koprivnica dosegnut će vrijednost od gotovo 410 milijuna dinara, a taj iznos bi se do 1980. trebao popeti na 645 milijuna), ona je značajan općejugoslavenski faktor u nekim oblicima proizvodnje, njezini stanovnici ostvarili su zavidan društveni i osobni standard (među ostalim, od 1970. do 1975. god. izgrađena su samo u općini Koprivnica 2072 nova stana i kuće, a do 1980. izgrađiti će se još 1900), pa sva ova kretanja valja i nadalje gajiti i razvijati. Naravno, za neki zacrtani uspjeh ne postoji »bogata banka« i čarodni »paket mjera«, sve zavisi od stvaralačkih napora stanovništva, od stupnja političke svijesti i samoupravne organiziranosti.

Za daljnji razvoj Podravine zacrtani su ambiciozni planovi. Sada je na nama da ih ostvarujemo. Ako u tome budemo uporni i ustrajni, uvjeren sam da za desetak godina nećemo pisati o alarmantnim pokazateljima zaostajanja iza republičkih i drugih prosjeka.

7. IZVORI I LITERATURA — 1. Prijedlog društvenog plana općina Bjelovar za razdoblje od 1976. do 1980. godine, Bjelovar, lipanj 1976.; 2. Prijedlog društvenog plana općine Koprivnica za razdoblje od 1976. do 1980. godine, Koprivnica, 18. lipnja 1976.; 3. Nacrt društvenog plana razvoja općine Ludbreg za razdoblje od 1976. do 1980. godine, Ludbreg, lipanj 1976. godine; 4. Skraćeni tekst nacrtu društvenog plana razvoja općine Đurđevac za razdoblje od 1976. do 1980. godine, Đurđevac, lipnja 1976.; 5. Društveni plan razvoja općine

Ludbreg za razdoblje od 1971. do 1975. godine, Ludbreg, lipnja 1973.; 6. Društveni dogovor o osnovnim ciljevima i zadacima u ostvarivanju plana društveno-ekonomskog razvoja općina Koprivnica za razdoblje od 1976. do 1980. godine, Koprivnica, lipnja 1976.; 7. Prijedlog samoupravnog sporazuma o sredstvima za realizaciju planova rada i razvoja samoupravnih interesnih zajednica za razdoblje od 1976. do 1980. godine, Koprivnica, lipanj 1976.; 8. Nacrt društvenog plana zajednice općina Varaždin za razdoblje od 1976. do 1980. godine, Varaždin, ožujak 1976.; 9. Analize zaključnih računa radnih organizacija općina Koprivnica, Đurđevac i Ludbreg za 1970. i 1975. godinu, izdanje SDK triju općina za spomenute godine; 10. Program dugoročnog razvoja poljoprivrede i prehrambene industrije regije Bjelovar do 1985. godine, Bjelovar 1975.; 11. Nacrt rezolucije o osnovama političke društveno-ekonomskog razvoja zajednice

Jedan od primjera kompleksnog rješavanja infrastrukture: novi srednjoškolski centar u Koprivnici

općina Bjelovar u 1976. godini, Bjelovar, veljača 1976.; 12. Dokumentacija uz analizu ostvarenja srednjoročnog plana razvoja Bilogorsko-podravске regije za razdoblje od 1971. do 1973. godine, Bjelovar, veljača 1974.; 13. Analiza privrednih kretanja i ostvarenih financijskih rezultata OUR-a regije Bjelovar za 1975. godinu, Bjelovar, svibanj 1976.; 14. Nacrt srednjoročnog plana razvoja privrede Zajednice općine Bjelovar za razdoblje od 1976. do 1980. godine, Bjelovar, studeni 1975.; 15. Poslovni izvještaj »Podravke« za 1975. godinu, Koprivnica, veljača 1976.; 16. Dr Ivo Vinski: Investicije i fiksni fondovi Jugoslavije 1970. do 1985., Zagreb 1972.; 17. Prijedlog osnova koncepcije dugoročnog društveno-ekonomskog razvoja SR Hrvatske u razdoblju do 1985. godine, Zagreb, ožujak 1976.; 18. Otkup poljoprivrednih proizvoda 1975., Republički zavod za statistiku SRH, Zagreb 1976.; 19. Prijedlog rezolucije o osnovama politike dru-

štveno-ekonomskog razvoja SRH u 1976. godini, Zagreb, 25. studenog 1975.; 20. Zasijane površine 1974/1975., Republički zavod za statistiku SRH, Zagreb 1976.; 21. Stoka i stočna proizvodnja u 63 općine SRH u 1975., Republički zavod za statistiku SRH, Zagreb 1975.; 22. Program dugoročnog razvoja poljoprivrede i prehrambene industrije regije Bjelovar, Zagreb 1975. godine.; 23. Društveno-ekonomske osnove razvoja društvenog sektora poljoprivrede i prehrambene industrije na osnovama samoupravnog udruživanja rada i sredstava SRH, Zagreb 1976.; 24. Društveni plan SRH za razdoblje od 1976. do 1980. godine, Zagreb, 21. travnja 1976.; 25. Statistički godišnjaci SFRJ za 1970., 1971., 1972., 1973., 1974. i 1975. godinu, izdanja Saveznog zavoda za statistiku SFRJ, Beograd; 26. Dragutin Feletar: Podravina, monografija, Koprivnica 1973.